

Юмор, как и ирония, являются сатирическими формами. Но ирония – приём ораторский, а юмор, по мнению А.Бергсона, имеет научную видимость. Существует утверждение, что лёгкие недостатки вызывают смех. А.Бергсон с этим не согласен. «Прежде всего, что касается недостатков, то довольно трудно провести границу между незначительным и крупным; быть может, не потому недостаток незначителен, что вызывает наш смех, а потому, что он вызывает наш смех, мы его находим незначительным» [2].

4) *Зрелищность*. Для смешного необходимы зрители и, следовательно, и отправитель сообщения. Способность объединять участников коммуникации вынуждает понимать комическое не столько как форму коллективного осмеяния, сколько как технологию конструирования и изменения события в необходимой заданности. Социальное целое формируется здесь не столько в горизонтальной, сколько в вертикальной (сверху вниз) плоскости, где менеджмент социального/политического является автором процесса конструирования ситуации.

#### Библиографические ссылки

1. **Аристотель**. Об искусстве поэзии / Аристотель. М., 1957. – 181 с.
2. **Бергсон А.** Смех / Анри Бергсон. М.: Искусство, 1992. – 128 с.
3. **Борев Ю.** Комическое, или О том, как смех казнит несовершенство мира, очищает и обновляет человека и утверждает радость бытия / Юрий Борев. М.: «Искусство», 1970. – 272 с.
4. **Гоббс Т.** Сочинения в 2 т. / Т.Гоббс. Т. 1 /Пер.с лат. и англ.; Сост., ред. изд., авт. вступ. ст. и примеч. В. В. Соколов. – М.: Мысль, 1989. – 622 с.
5. **Дземодок Б.** О комическом / Богдан Дземидок. Пер. с польского С.Свяцкого. М.: Прогресс, 1974. – 224 с.
6. **Кант И.** Сочинения в 6 томах / И.Кант. Т.5. Под общей ред. В.Фасмуса, А.В.Гулыги, Т.И.Ойзермана. М.: Мысль, 1966.
7. **Карасёв Л.В.** Антитеза смеха // Человек, 1993, №2. С.12-31.
8. **Карасёв Л.В.** Мифология смеха // Вопросы философии, 1991, №7. С.68-86.
9. **Карасёв Л.В.** Парадокс о смехе // Вопросы философии, 1989, №5. С.47-65.
10. **Карасёв Л.В.** Смех и зло // Человек, 1992, №3. С.14-27.
11. Классификация теорий юмора. Электронный ресурс. Режим доступа: [http://www.scorcher.ru/neuro/neuro\\_sys/laughter/laughter4.php](http://www.scorcher.ru/neuro/neuro_sys/laughter/laughter4.php)
12. **Пропп В.Я.** Проблемы комизма и смеха. Ритуальный смех в фольклоре (по поводу сказки о Несмеяне). / В. Я. Пропп. (Собрание трудов В. Я. Проппа.) Научная редакция, комментарии Ю. С. Рассказова. — Издательство «Лабиринт», М., 1999. — 288 с.
13. **Сычев А.А.** Природа смеха или Философия комического / А. А. Сычёв. [Науч. ред. д-р филос. наук Р.И.Александрова]. – Саранск: Изд-во Мордов. Ун-та, 2003. – 176 с.
14. Теория юмора. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.humortheory.com/index.php/teoriya-yumor/464>

УДК 930.1+308:37.013.3

**В. І. Мудрак**

#### СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Сучасні підходи до розвитку співвідношення «особистість-інформація» в глобальному просторі цивілізаційної культури розгортаються в системі вищої освіти. Це передбачає напрацювання новітніх соціально-філософських підходів у контексті «людина-вища освіта-пізнавально-ціннісна інформація».

**Ключові слова:** інформація, цивілізація, культура.

Современные подходы к развитию соотношения «личность-информация» в глобальном пространстве разворачиваются в системе высшего образования. Это предполагает наработку новейших социально-философских подходов в контексте «человек-высшее образование-ценностная информация».

**Ключевые слова:** информация, цивилизация, культура.

The main aim of article is analysis the modern approaches to the development in the global information space the connection in system "individuality-information" on base the highest education sphere. The problems in this trend may be realized in the context "man-the highest education-valuable information" as the newest social-philosophical methodological theories, especially in the axiology antropology sphere, culturology sphere, philosophy education theory and practice.

**Keywords:** information, civilization, culture.

**Проблематика** даного дослідження знаходиться в площині соціально-філософських підходів до вироблення засад кількісної й якісної оптимізації пізнавальної духовно-культурної, техніко-технологічної інформації у змісті й організації вищої освіти в умовах розгортання сучасної культури людської цивілізації, заснованої на глобальних інформаційних стосунках. Останні вкорінені у тло культури людства як буттєвий атрибут. Це вимагає сучасного осмислення проблеми співвідношення **культурних цінностей** на всіх рівнях: від особистісного до загальнопланетарного, оскільки йдеться про складне напруження загального шару людської культури, в якому інформація пізнавально-ціннісного характеру заповнює духовні культурні процеси. Особливого значення це набуває в царині **вищої освіти**, яка виконує роль передового флангу пізнавально-ціннісного процесу, готуючи молодь діяти в умовах сучасних цивілізаційно-культурних викликів. Йдеться про дихотомічні побудови в системі «людина-інформація-культура»: «особистість-суспільство», «інформація-знання», «інформаційний потенціал-культура» тощо. Це проєктється на формування сучасних світоглядних орієнтирів для вищої освіти, які визначатимуть рівень як особистісної, національної культури, так і загальнолюдської, оскільки сучасне суспільство - це суспільство знань і сучасних культурних орієнтацій. Йдеться про орієнтацію на гуманізацію пізнавально-ціннісної діяльності, що в ній екологія особистісної свідомості, духовності, має бути забезпечена самим змістом й організацією вищої освіти, стосунками з приводу **інформаційної культури**, що знаходиться в органічній єдності зі світом культури сучасної цивілізації. Такий підхід необхідно вимагає новітніх соціально-філософських, філософсько-освітніх досліджень, в яких проблема співвідношення особистісних, спільнотних різного рівня пізнавально-культурних цінностей, особливо в умовах цивілізаційних інформаціологічних викликів займає визначне місце.

**Аналіз заявленої наукової проблеми** висвітлює значні досягнення вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі теорії інформації та управління нею в суспільно-соціальних відносинах (В.Г. Афанасьєв, Бауер Фрідріх Л., І.Й. Блох, Д.І. Блюменау, М. Боніц, Н. Вінер, М.В. Вачевський, Леон Бріллоен, Т.Г. Герашенко, Н.Г. Джинчарадзе, У. Ешбі, М. Кастельс, Ю.М. Канигін, С.Г. Кулешов, Л. Куффінал, М.М. Мойсєєв, Рейворд І. Бойд, А.Д. Урсул, Ю.А. Шрейдер, К. Шеннон та ін.). Проте, швидкоплинний сучасний ринок інтегрованої світової праці і застосування на ньому новітньої пізнавально-ціннісної-фахової інформації в умовах загальнолюдської інформаційної культури передбачає новітнє теоретичне забезпечення руху такої інформації і залученості до неї майбутніх фахівців. Такий процес передбачає подальше дослідження означеної проблеми.

З погляду **методології науки й освіти** соціальна інформація пізнавально-ціннісного характеру розглядається й аналізується як ресурс і потенціал їх розвитку в науково-освітніх комунікаціях, техніко-технологічних структурах науково-освітнього спрямування, системах, формах тощо (Дж. Бернал, В.О. Виноградов, Г.М. Добров, Г. Клаус, О.М. Князева, А.Й. Уйомов, Ф.М. Цирдя, та ін.). У свою чергу, вимагає подальшого дослідження процес реалізації таких комунікацій у системі «вітчизняна вища освіта–глобальна культурна інформаційна цивілізація».

Застосування соціальної інформації в освіті й науці на теренах інформаційного суспільства, суспільства знань та інформаційної культури, з погляду сучасної соціальної філософії, філософії освіти та її трансформація на рівні знання, духовно-ціннісного досвіду розглядаються як новітній етап їх розвитку (В.П. Андрущенко, В.П. Бех, В.І. Воловик, Л.В. Губерський, М. Кастельс, Ю.М. Канигін, В.Г. Кремень, Л.Д. Кривега, Т.П. Малькова, М.І. Михальченко, І.Ф. Надольний, В.О. Огнев»юк, І.М. Предборська, В.А. Рижко, М.І. Романенко, В.Г. Скотний, В.М. Ткаченко та ін.). Саме тут, на нашу думку, полягає основний шлях розвитку і здійснення сучасних соціально-філософських розробок на теренах співвідношення вітчизняних досягнень у галузі вкорінення культурно-інформаційної складової вищої освіти в світовий інформаційно-пізнавальний простір й напрацювань із загальносвітового інформаційно-культурного досвіду.

Функціонування, трансформація, управління пізнавально-ціннісною соціальною інформацією в змісті й організації вищої освіти розглядаються на теренах філософії освіти, методології освіти, дидактики (В.П. Андрущенко, Астахова В.І., В.П. Бех, Л.П. Буєва, Л.С. Горбунова, Е.М. Гусинський, І.С. Добронравова, І.А. Зязюн, В.В. Кизима, С.Ф. Клепко,

М.Д. Култаса, В.І. Кушерець, В.С. Лутай, М.Є. Максюта, М. Малкей, Л.А. Мікешина, В.О. Огневюк, М.І. Романенко, та ін.). Ці досягнення відіграють велику роль у процесі формування сучасних світоглядних орієнтирів вищої освіти в умовах культурно-інформаційних глобальних викликів як для освіти, так і для суспільства в цілому. Такі розробки, на наш погляд, необхідно інтегрувати в систему інтернаціонального процесу формування освітньо-виховного ідеалу особистості, що навчається впроваджувати сучасні риси людини Землі ХХІ століття: толерантність, здатність адаптуватися до швидкоплинних процесів в сфері інформаційно-культурної ситуації, в якій проблема збереження шару особистісної духовності всупереч агресивності мозаїчної соціальної інформації набуває глобального значення. Вирішення складної колізії «знання-інформація-духовність» тут має бути покладене на методологію освітньо-культурного процесу.

Щодо розвитку вищої освіти в сучасному суспільстві, застосування соціальної інформації пізнавально-ціннісного характеру, розглядається як **методологія** реалізації науково-професійного знання, його презентації; **форма** здійснення інтелектуального й емоційного розвитку особистості; процес розвитку управлінської освітньої системи на рівні подання навчального і ціннісно спрямованого матеріалу, організаційно-методичних засад вищої освіти, методології програмованого навчання, інформатизації процесу наукового, освітнього пізнання, що в ньому реалізуються новітні техніко-технологічні засоби, спрямовані на активізацію процесу професійного і загальноосвітнього становлення особистості (А.М. Алексюк, В.І. Астахова, В.П. Безпалько, В.Ю. Биков, Я.Я. Боллобаш, А.В. Васильєв, О.О. Жук, Г.О. Козлакова, Массінга Венансіо, Іван Марєв, Н.В. Морзе, О.В. Оліфіров, С.А. Ракова, В.Г. Розумовський, та ін.). В контексті нашого дослідження йдеться про пошук шляхів оптимізації інформаційно-культурної ситуації, що в ній проблема фундаменталізації інформаціологічних структур знання набуває світоглядного рівня. У такому контексті є методологічно важливими два аспекти розуміння викликів, що співвідносять вищу освіту і загально цивілізаційну ситуацію: синтезу віри (у вищі духовні сили) й знання світу; формування культури, в якій інформаційно-знаннєвий фундамент гармонійно узгоджується з коєволюційно спрямованим суспільним розвитком [3, с.72].

Завданнями в річіщі дослідження є:

- формування інтегрованого науково-освітнього інформаційного середовища, що в ньому оптимально з точки зору співвідношення «людина-інформація» в умовах новітньої пізнавальної інформаційно-пізнавальної ситуації реалізується потенціал особистості – перш, за все, духовно-ціннісний;
- створення оптимальної інформаційної інфраструктури в кожній зі складових ланок вищої освіти для здійснення науково обґрунтованого співвідношення особистісних зусиль і суспільних вимог щодо підготовки майбутнього фахівця;
- формування й раціональне використання індивідуалізованих пізнавально-духовних інформаційних ресурсів з точки зору ентропійних і негаентропійних процесів у галузі техніко-технологічного обґрунтування пізнавального процесу; - створення баз даних і знань, зорієнтованих на прогнозування інтегративних пізнавально-ціннісних процесів розвитку вищої освіти на усіх рівнях - від особистісного до загальнодержавного, планетарного, тощо.

В умовах глобального інформаційного суспільства, глобального ринку праці, в якому головним ресурсом і потенціалом є людина у системі соціальної інформації пізнавально-технологічного характеру (фахівець з певним запасом знань, умінь та навичок), виникають новітні підходи до розвитку вищої освіти як креатора професійної компетентності своїх вихованців, сили, що має великі духовні цінності, спрямовані на формування особистісного і спільного світогляду. Такі підходи виходять з розуміння інформаційної ситуації, в якій знання, культурно-духовне надбання в системі пізнання як результат індивідуальної й колективної науково-технологічної обробки інформації, духовно-ціннісного досвіду інтегруються у загальносвітовий духовно-пізнавальний простір, що в ньому розгортаються суперечності.

Головною суперечністю сучасної пізнавально-ціннісної науково-освітньої доби є **розрив** між індивідуалізацією й усупільненням знання, соціальної інформації, духовно-ціннісного досвіду; між індивідуальними і загальносуспільними зусиллями у царині сучасних техніко-технологічних підходів до формування адекватної сучасним досягненням наукової картини світу (що має бути доведена до свідомості особистості з точки зору духовно спрямованих ціннісних орієнтирів – перш за все, на збереження культури суспільства; коєволюційного розвитку суспільства і природи). Вирішення її полягає в наступному: уточненні освітньо-виховної мети вищої освіти для молоді особистості, її мотивів і смислів, особливо у галузі оволодіння фаховою компетентністю; модернізації змісту, організації вищої освіти відносно

новітніх соціально-філософських уявлень про світ, місце в ньому людини, специфікації вищої освіти щодо сучасної інформаційно-фахової-науково-професійної світової ситуації, що в ній індивід співвідноситься із глобальним усуспільненням знання і духовно-ціннісного досвіду, практичних настанов на подальше життя у світі швидкоплинних технологій й адаптації до інновацій, участі в них; застосування новітніх інформаціологічних технологій пізнання, що сягають сутнісних глибин людського буття; створення оптимальної для особистості і суспільства методолого-технологічної системи входження і праці в глобальному інформаційному просторі, де антропологічний фактор розвитку пізнавальної сфери і сфери праці стає всеохоплюючим з точки зору цінностей техногенного суспільства.

Інша сучасна суперечність полягає у неспівпадинні національної належності знання, духовно-ціннісного досвіду, організації вищої освіти, професійної компетентності з глобальними викликами, в контексті яких останні перетворюються на всесвітній продукт споживання, безвідносний до коренів і витоків. Інтернаціоналізація і глобалізація суспільства призвели до того, що зміни в одній галузі дуже швидко переносяться на інші, підсилюючи взаємовплив та взаємозв'язок цих сфер. За таких умов отримані знання і ціннісні настанови втрачають свою індивідуальну цінність. І це викликає безліч питань стосовно подальших перспектив вкорінення здобутків вітчизняної освіти в інтернаціональний інформаційно-пізнавальний, професійно орієнтований простір.

Вища освіта у такому ракурсі повинна вирішити наступні завдання: 1) гуманізувати інформаціологічні якісні і кількісні характеристики професійно-наукового, адаптованого знання у системі вищої освіти, загальноосвітнього ринку праці; надати техніко-технологічним характеристикам розвитку пізнавального процесу індивідуалізуючи рис, коли людина не є додатком техніки та інформаційних технологій, але є її спрямовуючим началом, наповнюючи ці характеристики різноманітним виявом ціннісного характеру; 2) індивідуалізувати вплив освітньо-наукової, професійно спрямованої інформації через її, з точки зору соціальної філософії, філософії освіти, вияви на особистість як науково обгрунтованої оптимізації вибору особистісного пізнавального і духовно-діяльнісного шляху; 3) фундаменталізувати зміст й організацію вищої освіти відносно цілісних уявлень про Всесвіт, людину, природу, суспільство, систему взаємодій «особистість-інформація»; 4) спроектувати можливі конфігурації співвідносин у межах інтернаціональної системи «людина-інформація-техніка-технології-освіта-ринок праці»; 5) оптимально індивідуалізовано технологізувати освітньо-пізнавальний простір відносно застосування медіа-засобів, систем, прийомів, форм трансформації, модернізації науково-освітньої інформації, маючи на меті повноцінний розвиток особистості (в тріаді «розумове-духовне-тілесне») в умовах глобальних; 6) організувати техніко-технологічну підтримку особистісних розвивальних пізнавально-ціннісних підходів-контекстуальних, діалогічних, ігрових, комунікативно-рольових, імітаційно-моделюючих та ін. у системі вищої освіти; 7) інтегрувати зусилля усіх навчальних, виховних, культурних, соціальних інституцій, позанавчальних організацій, структур, ЗМід, соціального оточення, з точки зору індивідуалізованого спрямування розвитку особистості ХХІ століття; 8) розробити глобальні системи оптимізації вироблення і застосування пізнавально-ціннісної інформації, розрахованої на проєктивні підходи до спрямування чинника техніки і технологій у людиноцентроване річище, гармонійно узгоджуючи таке спрямування із буттям природи.

**Висновки:** для досягнення сучасних світоглядних освітньо-виховних ідеалів вищої освіти в глобальному інформаційному суспільстві відносно становлення молоді необхідно реалізувати такі підходи: гармонізувати пізнавальні, духовні зусилля особистості в системі вищої освіти із загальносвітовим духовно-пізнавальним простором; стимулювати науково обгрунтоване програмування інтелектуального, емоційного, нейропсихологічного розвитку особистості через розробку новітніх шляхів наукового, ціннісного пізнання світу в цілому, світу людини; оптимізувати інформаційно-ціннісний простір пізнання особистістю світу в системі вищої освіти через навчання життю в умовах прогресуючого інформаційного середовища, що в ньому дуже активно трансформуються духовні цінності, цінності культури суспільства; розробити проєктивні підходи до гармонізації стосунків людини і техніко-технологічних процесів, спрямованих на поступ суспільства в умовах глобальних викликів, що, у свою чергу, висуває новітні завдання у царині вищої освіти стосовно реалізації антропного принципу розвитку науки і техніки, інноваційних технологій у галузі пізнання світу природи, суспільства і людини.

Проєктивним баченням уявляється процес створення найновіших підходів до оптимального узгодження зусиль вищої освіти та професійно-наукових установ до вироблення шляхів сучасного входження особистості – виховання вітчизняної освіти до світового ринку праці; напрацювання новітніх соціально-філософських методологій щодо оперативного коригування

процесу оволодіння професійно спрямованими знаннями, уміннями та навичками, що мають як стратегічний, так і тактичний характер стосовно реалізації особистісного потенціалу соціальної спільноти в умовах глобалізованого інформаційно-пізнавального і науково-професійного простору; процес вироблення узгоджених стосунків пізнавально-ціннісних напрацювань вітчизняної вищої освіти з реаліями ціннісної загальнолюдської ситуації.

### Бібліографічні посилання

1. **Абдеев Р.Ф.** Философия информационной цивилизации. - М.: Владос, 1994. - 336 с.
2. **Андрущенко В.П.** Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. - К.: ТОВ «Атлант ЮеМСі», 2006. - 498 с.
3. **Астахова В.И.** Глобальные проблемы человечества как фактор трансформации образовательных систем //Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Збірник наукових праць. /За ред. Л.Л. Товажнянського та О.Г. Романовського. – Вип. 3. Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 345 с.
4. **Белл. Д.** Грядущее постиндустриальное общество: Опыт социального прогнозирования /Даниел Белл [перевод с английского]. Иноземцев В.Л. (ред. и вступ. статья. - М.: Наука, 1989. – 345 с.
5. **Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И.** Введение в философию образования: Учебное пособие. - М.: Логос, 2001. - 234 с.
6. **Забродська Л.М.** Інформатизація закладу освіти: управлінський аспект. - Х.: Видавнича група «Основа», 2003. - 240 с.
7. Інтеграція вищої освіти України в європейську систему: Збірник наукових праць: За матеріалами Міжнародної науково-методологічної конференції «Інтеграція вищої освіти України в європейську систему», Дніпропетровськ, 05 травня 2001 р. / Н.Є. Бойцун (ред.); Міжнародний фонд «Відродження». - Дніпропетровськ: Арт-Прес, 2001. - 108 с.
8. **Кастельс М.** Информационная эпоха: экономика, общество и культура. / Кастельс М. Перевод с англ. и ред. О.И. Искаратана. - М.: ГУВСНЭ, Интер-Пресс, 2000. - 345 с.
9. **Кулицький С.П.** Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: Навчальний посібник. - К.: МАУП, 2002. - 224 с.
10. **Навроцький О.І.** Вища школа України в умовах трансформації суспільства. - Х.: Основа, 2000. - 240 с.
11. **Урсул А.Д.** Модель ноосферно-опережающего образования III-го тысячелетия //Сб. тезисов и материалов III-го Международного симпозиума «Открытое общество и устойчивое развитие». - Т. VII. - Зеленоград, 2001. -456 с.
12. **Фініков Т.В.** Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна /Міжнародний фонд досліджень освітньої політики, Інститут економіки та права «КРОК». - К.: Таксол, 2002. - 176 с.
13. **Яблонський В.А.** Вища освіта України на рубежі тисячоліть: проблеми глобалізації та інтернаціоналізації. - К., 1998. – 278 с.

УДК 130.122:159.953

**І. А. Муратова**

### КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ОНТОГЕНЕЗУ ПАМ'ЯТІ

Теорія розвитку пам'яті науково обґрунтовує психологію розвитку і педагогіку пам'яті. Завдяки цьому свідомо організоване, цілеспрямоване і доцільне виховання пам'яті висувається як практична задача, розв'язання якої між інших аналогічних задач дозволить вихованню і освіті дійсно глибоко проникнути в онтогенетичний розвиток особистості з тим, щоб здійснювати його гармонійно і повно.

**Ключові слова:** пам'ять, забуття, розвиток, виховання, освіта, функція, мнемонічні засоби.

Теория развития памяти научно обосновывает психологию развития и педагогику памяти. Благодаря этому сознательно организованное, целенаправленное и целесообразное воспитание памяти выдвигается как практическая задача, решение которой среди других аналогичных задач позволит воспитанию и образованию действительно глубоко проникнуть